

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
PL86
90101 Oulu

kirjaamo.pohjois-pohjanmaa@ely-keskus.fi

LAUSUNTO

26.1.2016

Dnro 0092/2016

Asia: Paliskuntain yhdistyksen lausunto Iin Pahkakosken tuulivoimahankkeen YVA-ohjelmasta

Viite: Lausuntopyyntö POPELY/445/2015

IIN PAHKAKOSKEN TUULIVOIMAHANKEEN YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTIMENETTELY

Ohjelmavaihe

Lagerwey Development Oy suunnittelee Oulun kaupungin alueen sisällä sijaitsevalle Iin kunnan Pahkakosken enklaville. Alueelle suunnitellaan 11-32 tuulivoimalan tuulipuistoa. Suunnittelualan pinta-ala on noin 2550 hehtaaria ja se sijoittuu kokonaan Kiimingin paliskunnan alueelle. Kiimingin paliskunta on pienehkö pinta-alaltaan ja se sijoittuu poronhoitoalueen eteläiseen osaan. Paliskunnan lounaisraja toimii myös poronhoitoalueen rajana. Paliskunnan suurin sallittu poromäärä on 800 ja poronomistajia paliskunnassa on 19.

Poronhoidon huomioiminen tuulipuistohankkeissa

Poronhoito on merkittävä ja pitkän historian omaava maankäyttömuoto koko poronhoitoalueella. Poronhoito-oikeus ja siihen kiinteästi kuuluva vapaa laidunnusoikeus on ikiaikainen nautintaoikeus, joka on suoraan lailla turvattu erityinen oikeus (PHL 848/1990, 3§). Poronhoitolain lisäksi valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) ja alueella voimassa olevan Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan suunnittelumääräys edellyttävät että poronhoitoalueella on turvattava poronhoidon alueidenkäytölliset edellytykset. Laki ympäristövaikutusten arvioinnista (YVAL 468/1994) velvoittaa myös omalta osaltaan alueella toimivaan elinkeinon kohdistuvien vaikutusten selvittämiseen.

Poronhoito on poronhoitoalueella keskeinen osa alueen elinkeinoelämää ja laajojen maa-alueiden käyttäjänä altis muun maankäytön vaikutuksille. Poronhoito on lisäksi kiinteä osa Pohjois-Suomen kulttuuriperintöä. Poronhoitoalueella tapahtuva maankäytön suunnittelu on siis elinkeinon ja kulttuuriperinnön jatkuvuuden kannalta erittäin keskeinen kysymys.

Poronhoitolaissa säädetään neuvotteluvollisuudesta suunniteltaessa valtion maita koskevia poronhoidon harjoittamiseen vaikuttavia toimenpiteitä (PHL 53 §). Myös muualla kuin suoraan valtion maila tapahtuvalla maankäytöllä on yleensä jonkin asteisia vaikutuksia paliskunnan toimintaedellytysten jatkuvuuteen. Tästä syystä poronhoitoalueella maankäytön suunnittelua on suositeltavaa toteuttaa erilaisilla osallistavilla suunnittelu- ja neuvotteluprosesseilla.

Poronhoitolain takaama vapaa laidunoikeus on tarkoitettu pysyväksi oikeudeksi, eikä sitä voi myydä tai vuokrata. Poronhoito on laaja-alainen maankäyttömuoto, jonka kannattavuus perustuu mahdollisimman yhtenäisiin laidunalueisiin ja porojen luontaisen laidunkierron mukaiseen vapaaseen laiduntamiseen. Paliskunnan toiminnalliseen ympäristöön kuuluvat erilaiset laidunalueet (kesä-, talvi-, rykimä- ja vasoma-alueet), ja niille siirtymiseen käytettävät alueet, sekä paliskunnan poronhoitotyöhön liittyvät toiminta-alueet ja infrastruktuuri (kuljetusreitit, erotusaidat, kämpät, laidunkierroaidat ym.). Kaikki paliskunnan alueelle tuleva uusi toiminta ja maankäyttö vaikuttavat poronhoitoon, sillä paliskunta eri osineen muodostaa yhtenäisen toimintaympäristön. Eri alueiden merkityksen suuruus vaihtelee paliskunnan sisällä. Tästä syystä maankäyttöhankkeita on aina tarkasteltava tapauskohtaisesti yhteistyössä asianosaisen paliskunnan kanssa.

Ympäristövaikutusten arviointimenettely

Ympäristölle aiheutuvat muutokset vaikuttavat poronhoidon harjoittamisen edellytyksiin. YVA-menettely nousee keskeiseen osaan, kun hankkeen vaikutuksia poronhoitoon selvitetään. Vaikutukset tulee arvioida riittävän laajasti. Lähtökohdaksi tulee ottaa alueen nykyinen merkitys elinkeinolle. Arvioinnissa tulee selvittää kaikkien rakennelmien (voimalat, sähkölinjat, uudet tiet ym.) ja toimintojen vaikutukset porolaitumiin, porojen laidunten käyttöön, poronhoitotöihin (muuttuminen/vaikeutuminen, turvallisuusriskit jne.) ja rakenteisiin (erotusaidat, laidunkierroaidat ym.). Lisäksi mahdolliset poroille suoraan aiheutuvat vahingot (liikenne, tippuva jää) tulee arvioida. Kokonaisvaikutus paliskunnan porotalouden kannattavuuteen ja yhteisvaikutukset alueen muiden maankäyttöhankkeiden kanssa tulee selvittää.

YVA-menettelyn ja osayleiskaavoituksen suhde, sekä aikataulut on tuotava selkeästi esille ja yhteensovitettava siten, että mahdolliset poronhoitolain mukaiset neuvottelut on mahdollista järjestää järkevään ajankohtaan. Neuvotteluiden tarkoitus on kuitenkin tiedon vaihtamisen varmistaminen eri toimijoiden ja viranomaisten kesken. Neuvotteluiden ajankohtaa mietittäessä on syytä ottaa huomioon paliskunnan poronhoitotyöhön liittyvät kiireisimmät ajat (esimerkiksi syksyn erotukset ja kesän vasa-merkintä).

Pahkakosken tuulipuistohanke sijoittuu Kiimingin paliskunnan keskeiselle toiminta-alueelle. Hankealue on tärkeää vasoma- ja kesälaidunaluetta. Iijokivarressa on myös porojen syys- ja talvilaidunalueita. Hankealue katkaisee porojen syys- ja kevätlaidunkierron. Alueella leikataan kesällä merkkiin kahdessa aidassa merkittävä määrä, noin puolet, paliskunnan vassoista. Paliskunnalla on suunnitelmia toi-

mintaedellytystensä parantamiseksi tällä keskeisellä toiminta-alueella: heillä on Metsähallituksen kanssa sopimus alueen välittömässä läheisyydessä sijaitsevan turvesuon palauttamisesta porolaitumeksi. On todennäköistä, että tuulipuiston rakentamisen aiheuttaman häiriön vuoksi porojen laidunnus ja vasominen alueella muuttuu. Ruotsissa on tutkittu, että porot välttivät ennen suosimiaan laidunalueita kun kahden varsin pienen tuulipuiston (8 ja 10 voimalaa) rakentaminen alkoi ja pysyttelivät 3,5 km päässä alueelta vasomisaikaan. Myös ennen vähemmän käytettyjen alueiden käyttö lisääntyi vastaavasti rakentamisen aikana. Lisäksi osan vaadinten käyttämien kulkureittien käyttöaste väheni. (Skarin ym. 2013). Suuremmalla tuulipuistolla, kuten tässä, voi olla laidunnukseen ja kulkureitteihin myös suuremmat vaikutukset.

Paliskunnan alueelle, sen eteläosaan, on suunnitteilla toinen, vielä laajempi tuulipuistoalue. Vaara porojen kulkemisesta pois poronhoitoalueelta hankkeiden vaikutuksesta on ilmeinen, sillä ympäristön muutos hankkeiden toteutuessa täysimittaisena on suuri. Tästä aiheutuu lisätyötä ja kustannuksia paliskunnalle. Myös porojen liikennevahingot voivat lisääntyä mikäli porot siirtyvät vilkkaasti liikennöityjen teiden läheisyyteen, kuten Kuusamontielle. Se lisää niin ikään poronhoitajien kustannuksia ja menetyksiä. Näiden hankkeiden yhteisvaikutukset poronhoidon näkökulmasta on ehdottomasti arvioitava.

YVA-ohjelman poronhoidon nykytilan kuvaus on vielä varsin vaatimaton. Huomautuksena sivun 43 kartasta voi sanoa että sen indeksikarttaan on tummennettu väärä paliskunta. Sinänsä hankkeen sijainnin esittäminen paliskunnan alueella on hyvä alku. YVA-ohjelman mukaan hankkeen vaikutuksia poronhoidolle aiotaan arvioida menettelyssä. Tarkempia menetelmiä ei kovin selkeästi kerrota. Ilmeisesti aiotaan tehdä karttatarkasteluita. YVA-menettelyn porotalousvaikutusten arvioinnissa tulee käsitellä niin rakentamisen kuin toiminnan aikaisiakin vaikutuksia poroelinkeinoon. Nykytilaselvitys nousee keskeiseen osaan, kun vaikutuksia arvioidaan. Myös toiminnan jälkeistä aikaa, esimerkiksi laidunmenetysten pysyvyyttä, tulee tarkastella poroelinkeinoon näkökulmasta. Menettelyssä tulee etsiä konkreettisia ratkaisuja haitallisten vaikutusten lieventämiseen ja kompensointiin yhteistyössä paliskunnan kanssa. Nykytilaselvityksen, vaikutusten arvioinnin, sekä seurannan järjestämiseksi on suositeltavaa käyttää porojen GPS-pantaseurantoja, paikkatietoaineistoja sekä karttatarkasteluja ja paliskunnan edustajien kanssa käytäviä keskusteluja, haastatteluita ja neuvotteluja. Alueelta on olemassa uudistetut poronhoidon paikkatietoaineistot. Niiden käyttöön saamiseksi voi olla yhteydessä Paliskuntain yhdistyksen.

Lisätietoja porotalouteen kohdistuvien vaikutusten arvioinnista saa myös Paliskuntain yhdistyksen *Opas poronhoidon tarkasteluun maankäyttöhankkeissa* –oppaasta (http://paliskunnat.fi/poroyva/PoroYVA_2014_FI_web.pdf) sekä Paliskuntain yhdistykseltä.

YVA-ohjelman mukaan seurantaryhmään on kutsuttu molemmat paliskunnat, joiden porojen laidunnukseen ja poronhoitotöihin hanke todennäköisesti tulee vaikuttamaan. Lisäksi on kutsuttu Paliskuntain yhdistys.

Kiimingin paliskunta on huolissaan kaikkien sen alueelle sijoittuvien suunnitelmien yhteisvaikutuksista ja niin ollen vastustaa hanketta.

YVA-menettelyssä tulee arvioida laajasti kaikki poroelinkeinoon kohdistuvat vaikutukset. Kiimingin paliskunnan alueelle suunnitellaan kahta laajaa tuulipuistoa. Myös niiden yhteisvaikutukset paliskunnan toiminnalle tulee arvioida.

Tuulipuiston rakentamisesta ja toiminnasta aiheutuvat haitat ja menetykset tulee korvata. Hankkeen vaikutuksia tulee seurata.

Kiimingin paliskunnalle tulee turvata tiedon saanti koko hankkeen suunnittelun ja mahdollisen toteutuksen aikana.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

ma/ao

Viite:

Skarin A, Nellemann C, Sandström P, Rönnegård L, Lundqvist H (2013). Renar och Vindkraft – Studie från anläggningen av två vindkraftparker i Måla Sameby. Swedish environmental agency, Stockholm.
<http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6564-5.pdf>